Oikeuspalveluvirasto
PL 600
00181 HELSINKI

Lausunto
OPV/615/2026

20.2.2026

Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain ja Oikeuspalveluvirastosta annetun lain muuttamisesta (HE 200/2025 vp)

Oikeuspalveluvirastoa koskevan lain muutokset

Oikeuspalveluvirasto kannattaa hallituksen esityksen mukaisia uudistuksia.

Oikeuspalveluviraston tavoitteena on tuottaa saavutettavampia, laadukkaampia ja yhdenmukaisempia oikeusavun, edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluita. Talous- ja velkaneuvonnan eriyttäminen oikeusaputoimistoista tukee tätä tavoitetta.

Oikeuspalveluvirastolta odotetaan lisäksi palvelujen tuottamista aiempaa tehokkaammin. Oikeudenhoidon selonteon mukaiset tavoitteet asiamäärien kasvusta, tuottavuuden parantumisesta ja jonotusaikojen lyhentymisestä ovat kunnianhimoisia. Onnistuminen näissä yhtäaikaisesti säästöjen kanssa edellyttää myös säädösmuutoksia toiminnan tehostamiseksi. Oikeuspalveluvirasto esitti, että toimipaikoista ja toimistoista voitaisiin päättää asetusten sijaan työjärjestyksessä, jotta toimintaympäristön muutoksiin voitaisiin vastata nopeammin. Tällä hetkellä tarvittavista organisaatiorakenteen ja toimipaikkaverkoston muutoksista on mahdollista kuitenkin säätää asetuksilla, joita on joka tapauksessa muutettava yhtäaikaisesti lakimuutoksen voimaantulon kanssa.

Oikeuspalveluvirasto pitää 13§:n täsmennystä esteellisyyssääntelyyn hyvänä. Muutoksella Oikeusaputoimistojen esteellisyyssäännöt selkiytetään vastaamaan asianajotoimistojen sääntelyä. Muutos myös vähentää henkilötietojen käsittelyä organisaatiossa eli on tietosuojan kannalta hyvä asia.

OPV:n tietojärjestelmät ja ohjeistukset mahdollistavat asiakastietojen käsittelyn asianajajien tapaohjeiden ja sääntelyn edellyttämillä tavoilla.

Oikeuspalveluvirasto pitää ehdotettua uudistusta Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimiston johtavasta välttämättömänä, jotta lainmukainen toiminta mahdollistuu. Oikeuspalveluvirasto ei kuitenkaan näe, että vielä ehdotetulla muutoksella palvelut Ahvenanmaalla paranisivat tai olisivat turvattuja. Oikeuspalveluvirasto ehdotti harkittavaksi, että Ahvenanmaan oikeusapu- ja edunvalvontatoimisto yhdistettäisiin toisiin toimistoihin. Ahvenanmaan palvelut voitaisiin organisoida uudella tavalla siten, että Ahvenanmaalla olisi toimipaikka, joka olisi edelleen henkilöstön virkapaikkana. Palvelujen ohjaus ja hallinnointi hoidettaisiin kuitenkin erikseen valtioneuvoston asetuksella säädettävästä oikeusaputoimistosta, edunvalvontatoimistosta ja talous- ja velkaneuvontatoimistosta käsin. Mikäli palvelut Ahvenanmaalla voitaisiin järjestää osana suurempaa toimistoa, henkilöstöresursseja voitaisiin käyttää tehokkaammin. Ahvenanmaalla toimiva henkilöstö voisi tarvittaessa antaa ruotsinkielistä palvelua myös muulle kuin Ahvenanmaalla asuvalle ruotsinkieliselle väestölle. Vastaavasti toimistojen muu ruotsinkielinen henkilöstö voisi tarvittaessa antaa palveluja Ahvenanmaalle. Muutos parantaisi palvelujen saatavuutta niin Ahvenanmaalla ja koko toimistojen alueella.

Riita- ja rikosasioiden sovittelun siirto

Oikeuspalveluvirasto kannattaa ja pitää sovittelusta annettua lakiesitystä kokonaisuutena hyvänä. Erityisesti hyvänä pidetään, että lakiin otetaan maininta mahdollisuudesta ohjata seurata ja kehittää toimintaa.

Nykyisiä sovittelun määrärahoja on pidetty laajasti sovittelutoimistojen keskuudessa liian alhaisina. Riskinä on kustannuspaineiden kasvaminen, toimittajien irtisanoutuminen ja sen vaikutus Oikeuspalveluviraston kykyyn järjestää palveluja. Riskiä pyritään kuitenkin hallitsemaan panostamalla sovittelun tietojärjestelmäkehitykseen etupainotteisesti. SOPU-järjestelmästä on tarkoitus tehdä kokonaisuus, jossa digitalisoidaan nykyisin manuaalisia työvaiheita ja toteutetaan rajapinnat poliisille sekä sähköinen asiointi vapaaehtoisille sovittelijoille. Tuottavuutta syntyy manuaalityön vähenemisestä, resurssien vapautumisesta, prosessien sujuvoittamisesta sekä postitus- ja tulostuskulujen vähentymisestä. Lisäksi sähköinen asiointi parantaa oikeusturvaa ja mahdollistaa paperiaineistosta luopumisen.

Hallituksen esityksessä ei esitetä muutoksia sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvausta koskevaan sääntelyyn. Jatkossa voi kuitenkin olla tarpeen arvioida korvausten määräytymiskriteereitä uudelleen ja varmistaa, että ne tukevat mahdollisimman hyvin laadukkaan, kustannustehokkaan ja vaikuttavan sovittelutoiminnan järjestämistä. Lisäksi toiminnan valtiollistamista on toivottavaa myös harkita uudelleen valtion taloudellisen tilanteen niin salliessa.

Sanna Appelberg
talousjohtaja